

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 31. октобар 2013. године

Предмет бр. 48/09

П. С.

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 31. октобра 2013. године, уз присуство следећих чланова:

г. Марека НОВИЦКОГ, председавајућег
гђе Кристин ЧИНКИН
гђе Франсоаз ТУЛКЕНС

Уз помоћ

г. Андреја АНТОНОВА, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложу сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена 27. марта 2009. године и уписана је 14. априла 2009. године.
2. Дана 27. априла 2011. године, Комисија је од жалиоца затражила додатне информације. Жалилац је одговорио 5. августа 2011. године.
3. Дана 16. априла 2012. године, жалба је прослеђена Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би се добиле примедбе УНМИК-а на прихватљивост предмета.

¹ Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

4. Дана 16. маја 2012. године, УНМИК је доставио свој одговор заједно са релевантном документацијом.
5. Дана 9. јуна 2012. године, Комисија је прогласила жалбу прихватљивом.
6. Дана 13. јуна 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе.
7. Дана 20. августа 2013. године, СПГС је доставио примедбе УНМИК-а на меритум предмета.
8. Дана 16. септембра 2013. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се објављивање списка у вези са предметом може сматрати коначним.
9. УНМИК је доставио свој одговор истог дана.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

10. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
11. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у коме су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
12. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР,

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како је виђено и испричано“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу да се безбедно врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

13. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли, или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага, вратила се на Косово.
14. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
15. Иако постоји спор око бројки, процењује се да се догодило више од 15.000 смрти или нестанака током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
16. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
17. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.

18. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 24 међународних и 341 домаћег судије и тужиоца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
19. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврђује кретање несталих лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их породици нестале особе. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
20. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
21. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на радње које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ово Одељење правде и полиција УНМИК-а предати су ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за нестанак гђе Д. С.

22. Жалилац је син гђе Д. С, која је живела у својој кући у селу Клобукаре, у општини Ново Брдо. Између 23. и 25. јула 1999. године, гђа Д. С. је нестала, а њену кућу су запалиле и стоку украле непознате особе. Од тада се не зна где се она налази.
23. Жалилац је обавестио Комисију да је нестанак његове мајке прво пријављен КФОР-у, а убрзо након тога и полицији УНМИК-а.
24. Касније је жалилац чуо од суседа да је његова мајка бачена у бунар. Ова информација је прослеђена полицији УНМИК-а, са којом је он отишао да испита тај бунар. Међутим, полиција му је рекла да нема ничега у бунару.
25. Жалилац даље наводи да, иако су све доступне информације предочене надлежним органима, ни он ни остали чланови његове породице нису обавештени о било каквом напретку или исходу истраге.
26. Захтев МКЦК-а за проналажење гђе Д. С. и даље је отворен³. Њено име се такође спомиње у бази података коју води УНМИК-ов КНЛСМ. У ставци на списку несталих лица на мрежи који води МКНЛ⁴ наведено је следеће у релевантним деловима који се тичу ње: „прикупљено довољно референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“.

С. Истрага

27. Дана 16. маја 2012. године, УНМИК је предочио Комисији документа која су се претходно налазила код КНЛСМ-а и ЈНЛ-а полиције УНМИК-а. УНМИК је наговестио Комисији да је могуће да постоје додатни документи. Дана 16. септембра 2013. године, УНМИК је потврдио Комисији да су сви списи у УНМИК-овом поседу објављени.
28. Што се тиче објављивања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

Преглед истражног списка

29. Најстарију документацију у спису саставила је Јединица војне полиције (ВП), у „Обавештајном центру војне полиције“, коју је водио амерички КФОР за област Гњилана. Постоје две „изјаве под заклетвом“ које су дале особе које су пријавиле нестанак гђе Д. С, обе са датумом 19. октобар 1999. године, које је узео КФОР у селу Трнићевце, у општини Ново Брдо. Г. С. И. изјавио је да је гђа Д. С. дошла код њега кући око 15. јула 1999. године. Том приликом му је рекла да су неки људи из

³ База података МКЦК-а је доступна на адреси: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details_popup&l=en (прегледано 31. октобра 2013).

⁴ База података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details_popup&l=en (прегледано 31. октобра 2013.).

Клобукара претили да ће је убити ако не напусти своју кућу. Када су јој запалили амбар, одлучила је да оде. Остала је код г. С. И. неколико дана а затим се сама вратила у Клобукаре како би проверила стоку. Намеравала је да се врати истог дана, али се никада није вратила нити ју је ико видео од тада. Након неколико дана, г. С. И. и снаха гђе Д. С. пријавили су нестанак КФОР-у. Они су посетили њену кућу у Клобукарима; чинило се да је кућа нетакнута, али од ње није било ни трага. Г. С. И. је такође дао имена и опис двојице мушкараца који су претили гђи Д. С, како му је она рекла.

30. У својој изјави датој ВП-у истог дана, гђа В. С, снаха гђе Д. С, углавном је потврдила информације које је дао г. С. И. Она је додала да су они пријавили нестанак КФОР-у 21. јула 1999. године и да су истог дана први пут отишли да провере кућу жртве. Приликом своје друге посете кући жртве у Клобукарима, видели су да је кућа у великој мери опљачкана. Она је такође изјавила да би суседи гђе Д. С, косовски Албанци, требало да знају шта се са њом догодило.
31. Овај део списка такође садржи извештај ВП-а и извештај службеника ВП-а који је био у контакту са г. С. И. и гђом В. С - оба са датумом 19. октобар 1999. године, у којима је дат сажетак горенаведених информација.
32. У спису се такође налази и једна страна ЈНЛ-овог обрасца о несталом лицу, са датумом 3. новембар 2000. године, коју је ручно попунио УНМИК-ов полицијски службеник. У обрасцу је дат кратак опис гђе Д. С; у њему се наводи да је случај пријављен МКЦК-у и полицији УНМИК-а августа 1999. године.
33. У ЈНЛ-овом Извештају о наставку случаја по предмету бр. 2000-001627 потврђено је да је случај првобитно уписан у њихову базу података 3. новембра 2000. године и да је извршен додатни упис података 29. маја 2002. године. Последњи упис од 21. новембра 2002. године гласи: „Извештај из СИО/Bondsteel“
34. Спис такође садржи и копију обрасца о идентификацији жртве са анте-мортем подацима, који је ручно попунио службеник МКЦК-а 21. маја 2002. године. У обрасцу се спомиње ЈНЛ-ов предмет број 2000-001627. У њему се такође помињу име, адреса и број телефона жалиоца, као и детаљи везани за гђу В. С, снаху несталог лица. У овом обрасцу се такође наводе још две мушке особе које су нестале заједно са гђом Д. С.
35. У ЈНЛ-овом извештају о анте-мортем истрази, датираном на 31. март 2005. године, назначено је да је ЈНЛ отворио предмет несталог лица бр. 0472/INV/05, у погледу нестанка гђе Д. С. 27. марта 2005. године, и попунио га 31. марта 2005. године. Овај извештај садржи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов спис бр. 2000-001627. На његовој првој страни помиње се жалилац као сведок. У пољу „осумњичени“ наведена су имена двојице косовских Албанаца из села Клобукаре, на које се г. С. И. позвао у својој изјави наведеној изнад.
36. У овом извештају је затим дат кратак преглед околности које су претходиле нестанку. Помиње се горенаведена изјава коју је г. С. И. дао ВП-у. У сажетку те изјаве помињу се иста двојица косовских Албанаца, суседи гђе Д. С, који су јој наводно претили да ће је натерати да напусти кућу, као и њихови лични подаци. Даље је наведено: „Посетили смо сина [нестале особе] ... али нам није дао ниједну новију информацију. Чини се да се он плаши да нам каже имена вероватних сведока и осумњичених. Испричао нам је

своју верзију догађаја. Током рата у Клобукарима је био смештен главни штаб ОВК. Постоји могућност да су тамо одвели [гђу Д. С.] ради испитивања и убили је као могућег сведока ратних злочина“. У пољу „Интервјуисани сведоци“ стоји „Ниједан“.

37. На крају своје процене, ЈНЛ-ов истражитељ наводи да они нису били у могућности да пронађу никакве релевантне информације било у доступним базама података или на интернету. На крају извештаја, истражитељ закључује: „Нема информација које указују на могућу локацију [несталог лица]. Овај предмет треба да остане отворен и неактиван у оквиру ЈИРЗ-а“.
38. Штампани примерак из ЈНЛ-ове базе података, од 27. марта 2005. године, који се односи на нестанак гђе Д. С, садржи 27. март 2005. године као „Датум почетка“ и изјаву „Недостатак информација у спису“ у пољу „Сажетак захтева“. Један други штампани примерак из исте базе података, датиран на 31. март 2005, садржи следећи сегмент у пољу „Напомене у вези са истрагом“: „Сведок је испричао да је у селу Клобукаре постојао главни штаб ОВК. Постоји могућност да је [нестала особа] одведена на саслушање. Без додатних информација“. У пољу „Резултати“ стоји „На чекању“.
39. У једном другом ЈНЛ-овом извештају, датираном на 30. март 2005. године, даје се кратак опис инцидента и жртве.

III. ЖАЛБА

40. Жалилац се жали на наводни пропуст УНМИК-а да ваљано истражи нестанак гђе Д. С. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралног аспекта члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
41. Жалилац се такође жали на душевну бол и патњу, које су наводно проузроковане њему и његовој породици овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

42. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог испитивања.
43. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) и члана 3 ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе пред њом значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве

сумње у погледу суштинских обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

44. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања, Конвенцији о правима детета.
45. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалиоци жале на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
46. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 44). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЈП.
47. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над „жалбама које се односе на наводна кршења људских права до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у

којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЉП, *Кипар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

48. Жалилац се, у суштини, жали на повреду права која се тиче изостанка адекватне кривичне истраге нестанка гђе. Д. С. Жалилац такође наводи да није био обавештен о томе да ли је истрага спроведена и какав је био њен исход.
49. У својим примедбама на меритум жалбе, СПГС не оспорава чињеницу да је УНМИК, почевши од 11. јуна 1999, преузео одговорност да спроведе ефикасну истрагу нестанка гђе Д. С, у складу с општом обавезом обезбеђивања ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, која му је прописана Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН-а (из 1999. године) (видети § 13 горе у тексту) и накнадно дефинисана Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 *о овлашћењима Привремене управе на Косову* и касније Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 *о закону примењивом на Косову* и чланом 2 ЕКЉП.
50. У том погледу, СПГС наглашава да ова обавеза „проистиче из процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП спровођења ефикасне истраге у случају када смрт настане под сумњивим околностима које се не приписују државним актерима“. Он даље тврди да, генерално, при разматрању тога да ли је УНМИК испунио своје процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП, Комисија мора узети у разматрање посебне околности на Косову у то време.
51. СПГС прихвата чињеницу да је гђа Д. С. нестала под околностима опасним по живот. Описујући временски период током ког је она нестала, СПГС наводи да је „[убрзо] након успостављања УНМИК-а јуна 1999. године, безбедносна ситуација на Косову након сукоба била и даље напета. КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности и реда и мира, и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“.
52. Он сматра да је таква обавеза, у суштини, двострука укључујући „(i) обавезу да се кроз истрагу утврди судбина и/или локација нестале особе; и (ii) обавезу да се спроведе истрага којом ће моћи да се утврди да ли је смрт проузрокована незаконито, а која ће, такође, довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица“.
53. СПГС тврди да у својој судској пракси по питању члана 2, Европски суд за људска права наводи да треба узети у обзир потешкоће настале након сукоба и проблеме који су ограничавали истражне органе у истрази оваквих случајева. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, наине у првих десет година након рата. У таквој пост-конфликтној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса [...]“.

54. Са становишта СПГС-а, у периоду након сукоба на Косову, УНМИК се суочио са веома сличном ситуацијом, када је на хиљаде људи расељено или је нестало. Многи људи који су нестали, отети су, убијени, и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
55. СПГС објашњава да је у јуну 2002. године УНМИК формирао КНЛСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покаже да су злочини били систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ извршили обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЛСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ при полицији УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.
56. СПГС такође тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у овом контексту представљало веома тежак и дуготрајан задатак, и да тај процес још увек траје. У гробницама је пронађено још тела и у току су идентификације и повраћај посмртних остатака члановима породица који су често засновани на информацијама садржаним у КНЛСМ-овим списима. Он додаје да је процес утврђивања система способног да се ефикасно бави нестанцима и другим озбиљним кршењима међународног хуманитарног права био разумно постепен на Косову. Тај процес је такође зависио од одређеног броја актера ван УНМИК-ове контроле, попут МКНЛ-а, МКЦК-а локалних организација које се баве питањима несталих лица. СПГС закључује да је, упркос свим проблемима са којим се суочио, делатност КНЛСМ-а у великој мери допринела утврђивању локације и судбине лица несталих у сукобима на Косову. Међутим, није било могуће пронаћи све нестале у оквиру временског оквира и ресурса доступних у том тренутку.

57. СПГС даље тврди да је професионална, добро обучена и добро опремљена полиција, која није постојала на Косову након сукоба, од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага. У том „полицијском вакууму“ након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које му је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. У том погледу, он упућује на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме се даје следећи опис ситуације:

„полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За УНМИК је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

58. СПГС наводи да су припадници међународне полиције УНМИК-а морали да се прилагоде спровођењу истрага на странијој територији и у странијој земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју. Он даље наводи да су ови истражитељи често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације нити путем разговора са полицијом УНМИК-а нити добровољним откривањем информација. Према наводима СПГС-а „поменута ограничења су спречила полицију УНМИК-а да спроведе све истраге на начин [...] који могу да покажу, или који се бар очекује, од држава са боље развијеним институцијама које се не суочавају са контекстом након сукоба“.

59. У погледу детаља жалбе сходно члану 2 ЕКЉП, СПГС напомиње да датум нестанка гђе Д. С. који су КФОР-овом ВП-у пријавили сведоци не одговара датуму који је Комисији дао жалилац. СПГС даље напомиње да је ЈНЛ-ов Извештај о анте-мортем истрази, поменут изнад (§§ 35-37), први истражни документ у коме се жалилац помиње као сведок у истрази, и да су га датума који није назначен истражитељи полиције УНМИК-а посетили и разговарали са њим, и том приликом је он дао неке информације (видети § 36 изнад). СПГС потврђује да од 31. марта 2005. године истрага нестанка гђе Д. С. није више била активна, пошто није било информација које би помогле у њеном проналажењу иако је предмет држан отворен „вероватно ради даљег разматрања у случају да нови сведоци иступе са информацијама или да додатне информације постану доступне“.

60. СПГС такође наглашава да, иако „веома ограничени истражни списи доступни УНМИК-у нису били убедљиви и иако је постојао општи недостатак информација“, по његовом мишљењу УНМИК је испоштовао обавезу да отвори истрагу у погледу случаја гђе Д. С. новембра 2000. године, и ту истрагу је полиција УНМИК-а спроводила и разматрала до 2005. године. Међутим, према наводу СПГС-а, напори које је полиција УНМИК-а уложила како би пратила трагове које су доставили сведоци, били су неуспешни због недостатка убедљивих информација у вези са судбином гђе Д. С. СПГС истиче да се у периоду разматрања Комисије „није јавило још сведока наводне отмице [...] и истражитељи нису могли да пронађу физичке доказе“.
61. СПГС закључује да је УНМИК деловао у складу са процедуралним захтевима из члана 2 ЕКЉП. Међутим, без сведока који иступају са информацијама или откривања физичких доказа, неминовно је одуговлачење полицијске истраге услед недостатка доказа. Због тога, према наводу СПГС-а, није постојало кршење члана 2 ЕКЉП.
62. Узевши у обзир могућност постојања додатних и убедљивих информација у погледу овог предмета, СПГС задржава право УНМИК-а да даје додатне коментаре по овом питању. Међутим, Комисија није примила додатна саопштења у вези са тим.

3. Процена Комисије

63. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) јер полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са нестанком гђе Д. С.

а) Подношење релевантних списа

64. На захтев Комисије, СПГС је доставио копије докумената везаних за ову истрагу које је УНМИК могао да добије. СПГС је такође напоменуо да постоји могућност „постојања додатних и убедљивих информација поред горе поменуте документације“, без навођења додатних детаља. Дана 16. септембра 2013. године, УНМИК је потврдио Комисији да нису пронађени додатни списи, па се тако достављање може сматрати завршеним (видети §§ 8, 9 и 27 горе у тексту).
65. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које има, без одговарајућег објашњења“ (видети предмет *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда ЕСЉП од 31. маја 2005, § 56).
66. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2.

67. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).
- b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*
68. Жалилац наводи да УНМИК није спровео ефикасну истрагу нестанка његове мајке.
69. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права бар од случаја Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда ИАСЉП од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП) такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са чланом 2(3) (право на ефикасан правни лек) МСГПП (видети Комитет за људска права при Уједињеним нацијама (КЉП), Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/21/Рев.1/Дод. 13); видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ел-Авани против Либијске Аранске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.
70. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 86, Извештаји 1998-И; видети такође ЕСЉП, *Јасинскис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191)
71. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 47 изнад у тексту, при § 136).

72. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне жалбе или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310, видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).
73. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 47; при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све разумне кораке које могу да предузму да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, при § 312 и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, при § 212).
74. Конкретно, закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног тока истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен у § 70, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).
75. Чак и у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 73 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 47, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталога лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починилац незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у истом смислу случај *Варнава и остали против Турске*, предмет ЕСЈП [ВВ] наведен

изнад, у § 47, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЉП наведен изнад).

76. Што се тиче захтева за јавним надзором, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен у § 72 изнад, при §§ 311-314; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 72, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему). ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, бр. 55721/07, пресуда од 7. јула 2011, § 167, ЕКЉП 2011).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

77. Комисија је свесна чињенице да је до нестанка гђе Д. С. дошло убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.

78. Са своје стране, СПГС не оспорава да је УНМИК имао обавезу да истражи овај предмет сходно члану 2 ЕКЉП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које се односе на косовски контекст и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у разматрање при процени питања да ли је ова истрага у сагласности са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

79. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.

80. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај *ХРАП, Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).

81. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама тадашње Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 63 и случај ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 76, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 72, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 72, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).
82. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад при §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 70 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82-85; *Танрикулу против Турске*, ЕСЉП [ВВ], бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЉП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).
83. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 59, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанима и отмицама на Косову (видети КЉП, *Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија)*, 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
84. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао

СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут расподеле свеобухватне одговорности у погледу надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЈП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 18 изнад).

85. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражних активности на Косову.
86. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 73 горе у тексту, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, од 27. новембра 2007, § 62).
- d) *Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету*
87. У погледу детаља овог случаја, Комисија напомиње изјаву жалиоца да је нестанак његове мајке био на време пријављен КФОР-у, полицији УНМИК-а и МКЦК-у.
88. Комисија, прво, подсећа на примедбу СПГС-а да датум нестанка гђе Д. С. који су сведоци дали КФОР-овом ВП-у, не одговара датуму који је жалилац доставио Комисији. Комисија напомиње у овом контексту да датум њеног нестанка није утврђен. До тога је могло да дође било ког дана од тренутка када ју је г. С. И. последњи пут видео како иде према свом селу до тренутка када су г. С. И. и гђа В. С. отишли до њене куће и открили да она није тамо (видети §§ 29 - 30 изнад). По процени жалиоца, његова мајка је нестала између 23. и 25. јула 1999. године. Доступни подаци

такође се разликују по питању датума: МКЦК сматра да је датум 16. јул, КНЈСМ сматра да је то 25. јул, док је МКНЈ мишљења да се то догодило 26. јула, 1999. године. По мишљењу Комисије, у околностима какве су биле у овом случају, датум нестанка није кључна чињеница тако да и промашај од неколико дана не би озбиљно нарушио истрагу.

89. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до нестанка гђе Д. С, да се пронађу она или њени посмртни остаци и да се идентификују потенцијални починиоци. Да би се испунили ови циљеви, од људи који су спроводили истрагу захтевало се да траже, сакупљају и чувају доказни материјал који се тиче отмице; да идентификују могуће осумњичене и да од њих добију изјаве везане за отмицу; да идентификују особу (особе) укључене у отмицу и да доведу починиоца (починиоце) пред, законом утврђен, надлежан суд.
90. Комисија подсећа да би ефикасна истрага морала да се спроводи брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испоштовали очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери и да такође у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да су све доступне информације узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 72-73 изнад).
91. Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 47 горе у тексту), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 73, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 20 изнад).
92. Комисија подсећа са овим у вези да је, према Годишњем извештају УНМИК-ове полиције за 2000. годину, потпуна полицијска извршна власт у области Гњилана, укључујући кривичне истраге, била под потпуном контролом полиције УНМИК-а од 12. маја 2000. године. Дакле, УНМИК је имао одговорност да обезбеди, *прво*, експедитивно и ефикасно спровођење истраге; *друго*, да сав релевантан истражни материјал буде прописно предат органу који преузима одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС, видети § 20 изнад); и *треће*, да истражни списи могу да се прате и поврате уколико се појави потреба за тим на било ком каснијем ступњу.
93. Комисија закључује у одсуству било каквог истражног списка да је дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена прописна истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула горе у тексту да

нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди комплетан истражни спис ради његове процене. Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно указује на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.

94. У погледу првог дела процедуралне обавезе, то јест утврђивања судбине гђе Д. С, Комисија прво напомиње да се још увек не зна где се она налази. Након што је анализирала МКЦК-ов Образац за идентификацију жртве, датиран на 21. мај 2002 године (видети § 34 изнад), Комисија претпоставља да је МКЦК узео од жалиоца узорке за ДНК анализу пре тог датума.
95. С тим у вези, Комисија напомиње да је прикупљање ДНК узорака само по себи од суштинског значаја, јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака. Међутим, пошто у случају овог предмета до такве идентификације није дошло, Комисија се сада осврће на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а у циљу идентификације починилаца и довођења истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП.
96. Што се тиче захтева за брзином и ефикасношћу, Комисија има у виду да је код сваке истраге, а нарочито код истраге нестанка у околностима опасним по живот, почетна фаза од кључне важности и да она мора да испуни два главна циља: утврдити правац истраге и обезбедити очување и сакупљање доказа за евентуалан судски поступак (видети мишљење Комисије по сличном питању изражено у предмету X, бр. 326/09 и остали, мишљење од 6. јуна 2013, § 81).
97. У том погледу, Комисија напомиње да је УНМИК сазнао за овај случај августа 1999. године; да је полиција УНМИК-а преузела све функције везане за кривичну истрагу у области Гњилана маја 2000. године; и да је истрага нестанка гђе Д. С. отворена новембра 2000. године (видети §§ 32, 33, 60 и 92 изнад).
98. Иако су лични подаци сведока који су пријавили случај били очигледно доступни, полицији УНМИК-а је било потребно још четири и по године да ступи у контакт са жалиоцем, и овај контакт је само укратко поменут у извештају датираном на 31. март 2005. године (видети §§ 35-36 изнад). У истом извештају, истражитељ бележи податке везане за двојицу осумњичених, али наводи да нису забележене њихове изјаве као ни изјаве жалиоца.
99. Такође, у полицијском спису нису забележене никакве друге активности осим уписа предмета. Истражитељи нису чак ни посетили њену кућу да би стекли бољи увид у околности случаја; није забележен никакав покушај да се пронађу осумњичени и да се обави разговор са њима, нити да се „испита“ село у потрази за другим потенцијалним сведоцима. Нема ни трага од општег захтева за информацијама ради провере базе података у погледу овог несталог лица, који би иначе ЈНЛ послао осталим јединицама полиције УНМИК-а. Такође, не постоји знак никакве активности у погледу информација везаних за могућу умешаност ОВК у нестанак. Без обзира на ове очигледне недостатке које је требало исправити, истражитељ ЈНЛ-а дао је препоруку да случај остане отворен, али „неактиван“ пошто није било информација о могућој

локацији жртве. Тако, по мишљењу Комисије, ова истрага није испоштовала захтеве брзине и експедитивности.

100. Такав недостатак непосредне реакције од стране полиције УНМИК-а могао је да укаже починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или да нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.
101. При процени истраге у односу на потребу да се предузму разумни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге како би се добили докази, Комисија узима у обзир чињеницу да прописно вођен истражни спис треба да садржи записе свих истражних активности и, нарочито, разговора вођених са жалиоцем, осумњиченима и свим потенцијалним сведоцима нестанка. У свим случајевима, такви разговори би требало да се обаве што је пре могуће и требало би да буду забележени и сачувани у предметном спису⁵. Пропуст да се идентификују и пронађу особе које су идентификоване као лица укључена у нестанак, као и да се са њима обави званичан разговор додатно подрива ефикасност истраге.
102. У погледу истраге, Комисија примећује да је у ЈНЛ-овом извештају датираном на 31. март 2005. године присутан једино сажетак разговора са жалиоцем, али да у том спису нема потписаних записа о том или било ком другом разговору.
103. С друге стране, ЈНЛ је још марта 2005. године поседовао информације које су представљале очигледне трагове, какви су потребни за спровођење смислене истраге. Међутим, у спису нема података да је било који од ових трагова испитан.
104. Што се тиче тврдње СПГС-а (видети § 60 изнад) да је полиција УНМИК-а учинила напоре како би испратила трагове које су доставили сведоци, али да су покушаји да се то учини били неуспешни услед недостатка убедљивих информација у вези са судбином гђе Д. С, Комисија прво напомиње да, као што је показано горе у тексту, спис не садржи опис никаквих покушаја у том смислу. Друго, уколико се на информацијама не ради, не развијају се или не поткрепљују другим доказима и, на крају, ставе у одговарајући облик, ма колико добре те информације биле у односу на злочин који је под истрагом, оне неће моћи, саме по себи, да допринесу његовом решавању. Да би биле прихваћене на суду, информације треба да постану докази, а то је остварљиво једино путем истражних радњи које се предузимају у складу са применљивим законима кривичног поступка. У овом случају, изгледа да полиција уопште није учинила никакве напоре у том правцу.
105. На пример, као што је изнад поменуто, чини се да полиција уопште није испитала кућу жртве. Комисија разуме да не би било реално очекивати да се пронађу неки „одлучујући“ физички докази приликом таквог увиђаја, након неколико година од наводног злочина. Међутим, оваква истражна радња је широко прихваћена као један

⁵ Приручник Уједињених нација о ефикасном спречавању и истрази ванправних, произвољних и преких егзекуција, усвојен 24. маја 1989. године од стране Економског и социјалног савета, Резолуција 1989/65.

од основних и обавезних корака који би могао да истражитељима пружи бољи увид у околности случаја. Ипак, оваква посета кући жртве, чак и 2005. године, обезбедила би полицији информације о тренутном стању имовине и тако довела до могућег мотива нестанка (нпр. имовинска корист). Дакле, Комисија не може да се сложи са горенаведеном тврдњом СПГС-а (§ 60) да у периоду разматрања Комисије полиција није могла да открије ниједан физички доказ, узимајући у обзир да они изгледа нису ни покушали да те доказе пронађу.

106. Што се тиче периода у оквиру њене правне надлежности, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да није спроведена додатна истражна активност по питању очигледних недостатака који су наведени изнад. Након тог критичног датума и даље је, дакле, постојао пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 75 изнад), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.
107. Комисија такође подсећа на општи коментар СПГС-а да „да је неминовно да полицијске истраге не напредују због недостатка доказа, уколико сведоци не иступе са информацијама или се не открију физички докази“ (видети 61 изнад). У потпуности подржавајући ову изјаву, Комисија мора да напомене да, код скоро сваке истраге, у почетној фази недостаје значајна количина информација. Проналажење неопходних информација како би се надокнадили ови недостаци јесте главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да би оправдали своју неактивност. Као што је показано, уместо да активно трага за информацијама и траговима, полиција УНМИК-а је једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе. У таквој ситуацији могло је да дође до губитка потенцијалних доказа.
108. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена само једноставно због тога што истрага не доводи до задовољавајућег резултата. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност. Комисија мора стога да закључи да су, у погледу спровођења разумних истражних поступака и испитивања очигледних праваца истраге, постојали озбиљни недостаци у погледу ефикасности истраге.
109. Пошто лица одговорна за злочин нису била пронађена, УНМИК је имао обавезу да користи средства која су му на располагању како би редовно пратио напредак истраге да би био сигуран да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестио сроднике гђе Д. С. о било каквом напретку у истрази. Такав преглед је спроведен тек марта 2005. године (видети §§ 35-37 изнад) и довео је до успостављања контакта са жалиоцем. ЈНЛ-ов истражитељ признаје да је постојала информација у вези са осумњиченима и да нису забележене изјаве које су узете од њих, нити изјаве узете од сведока. Међутим, упркос чињеници да није било очигледних трагова на којима би се радило, спис је и даље био неактиван, без даљих регистрованих истражних радњи. Дакле, по мишљењу Комисије, органи УНМИК-а нису направили адекватан осврт на истрагу.
110. У том контексту, Комисија подсећа на свој став у вези са категоризацијом предмета у „активне“ и „неактивне“. Наиме, у случају Б.А, Комисија је навела да би „требало извршити категоризацију истраге тек након што се спроведе минимум могућих

истражних активности и изврши прикупљање и анализа доступних информација“ (видети ХРАП, Б. А, бр. 52/09, мишљење од 14. фебруара 2013, § 82). У овом предметном случају, такво одређивање приоритета није требало да се направи пре него што је са жалиоцем, сведоцима и осумњиченима обављен званичан разговор о околностима везаним за нестанак гђе Д.С, нарочито због тога што је до тог нестанка дошло у околностима очигледно опасним по живот, непосредно након завршетка сукоба.

111. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође предвиђа да у свим случајевима жртвин сродник мора да буде укључен у истрагу у мери која је неопходна за очување његовог или њеног легитимног интереса (видети ЕСЈП [ВВ], *Тахсин Акар против Турске*, бр. 26307/95, пресуда од 8. априла 2004, § 226, ЕКЈП 2004-III; ЕСЈП, *Таниш против Турске*, бр. 65899/01, пресуда од 2. августа 2005. године, § 204, ЕКЈП 2005-VIII).
112. Комисија напомиње на основу истражног списка да је до јединог забележеног контакта између ЈНЛ-а и г. П. С. изгледа дошло негде у марту 2005. године, што је скоро шест година након отмице његове мајке и четири и по године након отварања истраге. Међутим, његова званична писана изјава уопште није забележена. У спису нису евидентирани други контакти.
113. По мишљењу Комисије, није било довољно контаката између надлежних органа и жалиоца током десетогодишње истраге под контролом УНМИК-а. Ово се мора нарочито проценити у светлу чињенице да је, барем од новембра 2000. године, полиција УНМИК-а поседовала оквирне детаље инцидента (видети § 97 изнад), и да су од марта 2005. године прикупљене све информације неопходне за смислену истрагу (видети § изнад) али ништа није учињено током година које су уследиле.
114. Комисија стога сматра да истрага није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2.
115. У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија закључује да УНМИК није спровео адекватну и ефикасну истрагу нестанка гђе Д. С. Стога је постојала повреда члана 2 ЕКЈП сходно његовом процедуралном аспекту.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЈП

116. Комисија сматра да се жалиоци позивају, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЈП.

1. Опсег разматрања Комисије

117. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЈП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 43 - 47 горе у тексту).
118. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице „нестао“, већ се односи на реакције и ставове

надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЈП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98; ЕСЈП [ВВ], *Кипар против Турске*, наведен изнад у § 47 изнад, при § 156; ЕСЈП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 82, при § 139; ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 73, при § 74; ЕСЈП, *Алпату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Јочић*, бр. 34/09, мишљење од 23. априла 2013, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЈП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

119. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЈП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЈП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147-148).

2. Поднесци страна

120. Жалилац наводи да су недостатак информација и неизвесност у погледу нестанка гђе Д. С, нарочито због пропуста УНМИК-а да ваљано истражи њен нестанак, проузроковали душевну патњу њему и његовој породици.
121. У својим коментарима о овом делу жалбе, СПГС се прво слаже да се жалилац, као блиски сродник нестале особе, у околностима где се нестанак не приписује агентима надлежних органа, може сматрати жртвом кршења члана 3 ЕКЈП. Међутим, он објашњава да се то односи само на ову ситуацију утолико што је повезано са реакцијама и ставовима надлежних органа у односу на ситуацију након што им је иста предочена.
122. СПГС, међутим, одбацује ове наводе. Он подвлачи да, прво, не постоји ниједан документ у евиденцији о томе да су се жалилац или било који други блиски рођак распитивали код полиције УНМИК-а. Насупрот томе, важно је напоменути да га је ЈНЛ контактирао како би прикупио додатне информације и „вероватно како би га обавештавали о напретку истраге“. По мишљењу СПГС-а, као што се показало у погледу жалбе сходно члану 2, „јасно је да је УНМИК био ангажован по предмету [гђе Д. С.] и да је покренуо активну истрагу“. С друге стране, не постоје наводи о било каквој лошој намери од стране УНМИК-овог особља укљученог у решавање случаја нити о било каквом ставу УНМИК-а који би био доказ занемаривања озбиљности случаја или емоција жалиоца које су проистекле из континуираног статуса несталог лица у погледу његове мајке.
123. СПГС закључује да се разумљива и очигледна душевна бол и патња жалиоца, засноване на нестанку његове мајке, не могу приписати УНМИК-у, већ су последица патње која је својствена нестанку и несрећној чињеници да, упркос напорима, надлежни органи нису успели да утврде где се она налази. Тако, према наводима СПГС-а, патњи жалиоца недостају карактеристике које би је разликовале од емотивног бола за који се може сматрати да је нужно изазван код сродника жртве озбиљних кршења људских права.

124. Следствено томе, СПГС тражи од Комисије да одбаци овај део жалбе пошто није дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

3. Процена Комисије

a) *Опита начела која се тичу обавезе сходно члану 3*

125. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.

126. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 69, при § 150).

127. Комисија примењује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

128. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестани представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, У. Н. док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, *Мохика против Доминиканске Републике*, Саопштење бр. 449/1991, У. Н. док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).

129. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја,

ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, случај *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад у § 81, при § 94).

130. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истражи коју воде надлежни органи; изостанак било какве „смилене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделио са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад, при § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салакхов и Исламова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).
131. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Џамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке, стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007) (*Башаша против Либијске Арапске Џамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Џамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропуст државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, став 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (случај *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 83, при § 11.7).

132. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; насупрот томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЈП, *Аћиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).
133. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 129, при § 109; ЕСЈП, *Гелајевиј против Русије*, бр. 20216/07, наведен изнад у § 119, при § 147; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 82, при § 140).
134. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЈП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
135. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЈП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЈП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

136. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 77 - 85).
137. Комисија понавља да један функционалан систем за спровођење закона треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 18 горе у тексту).
138. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

139. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

с) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

140. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреду члана 3 ЕКЉП.

141. Комисија напомиње близину породичних веза између жалиоца и гђе Д. С, с обзиром на то да је жалилац њен син. С тим у складу, Комисија такође не сумња да је он заиста трпео озбиљан емоционални стрес од нестанка своје мајке у ситуацији опасној по живот, којој се зна да су били изложени косовски Срби јула 1999. године током првих месеци након завршетка оружаног сукоба.

142. Комисија не може да пређе преко скоро потпуне неактивности надлежних органа, у периоду између 1999. и 2005. године, која је утврђена у односу на неиспоштовану процедуралну обавезу из члана 2, упркос чињеници да су они поседовали минимум неопходних информација да наставе истрагу од самог почетка. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоца у целини.

143. Као што је показано горе у тексту у вези са чланом 2, по овом случају није спроведена никаква, чак ни минимална, истрага. Са жалиоцем уопште нису обавили званичан разговор ни полиција УНМИК-а нити тужиоци. МКЦК, а не полиција УНМИК-а, сакупио је анте-мортем податке који се налазе у истражном спису (видети § 34 горе у тексту). Уместо да спроводи истрагу, полиција је једноставно чекала да се информације појаве саме од себе. У том погледу, Комисија сматра да коментар СПГС-а да је УНМИК био ангажован у случају гђе Д. С. и да је активно радио на његовом решавању (видети § 122 горе у тексту), употребљен у контексту члана 3 не одражава реално стање ове истраге.

144. Комисија такође напомиње да, осим једног разговора између жалиоца и ЈНЛ-а - који се вероватно догодио марта 2005. године и који никада није званично забележен - није било других контаката са органима УНМИК-а нити са другим органима на Косову. Жалилац тврди да му нису дата објашњења ни информације о томе шта се десило са његовом мајком након њеног нестанка.

145. Насупрот томе, СПГС додаје да је особље ЈНЛ-а контактирало жалиоца не само да би добили додатне информације, већ такође „вероватно да га обавештавају о напретку истраге“. Прихватајући да је ово можда тачно, Комисија сматра да је, у сваком случају, један контакт са сином нестале особе током скоро десетогодишње истраге, недовољан.

146. СПГС је такође уложио приговор да не постоји евидентиран документ о томе да се жалилац, или други блиски сродници, распитивао код полиције УНМИК-а о овој истрази. По мишљењу Комисије, надлежни органи су имали обавезу да стално

информишу жалиоца и да, на тај начин, олакшају тешку неизвесност у вези са судбином његове мајке и напретком истраге.

147. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је жалилац пролазио кроз тешку патњу и бол током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили његовом жалбом и због његове немогућности да сазна шта се десило његовој мајци. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол сина који мора да живи у неизвесности у вези са судбином своје нестале мајке мора бити неподношљив.
148. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је УНМИК својим понашањем допринео патњи и душевном болу жалиоца, чиме је дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

149. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
150. Комисија напомиње да принудни нестанци и самоволне егзекуције представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и нестанке у околностима опасним по живот. Његов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртве и њених сродника, поготово права на утврђивање чињеница.
151. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достижно.
152. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 20), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.
153. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за нестанак гђе Д. С. и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи нестанак гђе Д. С. као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцу и његовој породици у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцу за моралну штету коју је претрпео због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које је жалилац претрпео услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:

a. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА НЕСТАНКОМ ЖАЛИОЧЕВЕ МАЈКЕ НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;

b. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА НЕСТАНКОМ ГЂЕ Д. С, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ И ЊЕГОВОЈ ПОРОДИЦИ;

c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП;

d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;

e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;

f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек НОВИЦКИ
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
СПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МТ – Међународни тужилац
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
МоР – Меморандум о разумевању
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
ВП – Војна полиција
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
РИЈ – Регионална истражна јединица
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена управа мисије Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина